

se je nedavno izrekel, in sicer pismeno, naš „Nadslomškar“, da prej ne dobi učiteljstvo povišanja plač, dokler se ne preosnuje volilna pravica za deželni zbor kranjski v takem smislu, da dobi klerikalstvo premoč. No, in potem nam bodo kruh rezali tako, kakor bodo rekle zadnje farovške kuharice. — In da se nam bo posebno dobro godilo pod klerikalno komando, je pokazal shod v Radovljici: „Pele bodo bikove žile!“ O tem smo že pisali zadnjič!

A vkljub tej tako sijajni perspektivi ne obupamo, čeprav je naš službeni status tako lepo in pravično urejen, da ga mora biti vsak mlad učitelj vesel, zakaj dočakati mora Metuzalemovo starost, ako se hoče pririniti v prvi plačalni razred. In bodimo hvaležni svoji usodi in ne obupajmo. Iščimo si tolažbe v znanim reku: Vsi za enega, eden za vse!

Lep je naš osebni status. Z nekakim veseljem smo ga študirali, ko smo ga prejeli, zakaj z matematiško natančnostjo se da dokazati, po koliko letih pride št. 204 iz IV. razreda na prvo mesto I. razreda.

Toda v tem „lepem“ osebnem statusu smo opazili tudi neke velike napake, o katerih smo se pravzaprav namenili govoriti.

Tam v I. plačilnem razredu smo opazili pet tovarišev s častno svetinjo za 40 letno zvesto službovanje. Vsa čast jim! Štirideset let prebiti v taki službi kakor je ravno učiteljska, to pač priča, da so to pravi junaki v sedanjem slabotnem človeštvu.

Kakor pa visoko čislamo te korenjake, ki so vztrajali skoro pol stoletja v tej težavni službi, tako se jim čudimo, da še vztrajajo po zakonito dopolnjeni službeni dobi še v službi. Ako bi bili zdravniki, bi jim pač svetovali, da naj puste iz zdravstvenih ozirov to težko službo. Ker smo seveda le njihovi kolegi, jim svetujemo prav prijateljsko, prav odkritosrčno in kolegijalno, da puste svoje službe, ker so seveda po vseh človeških in božjih postavah dosegli višek svojega delovanja.

Iz kolegijalnih ozirov jim to svetujemo.

Le oglejmo si natančneje te ozire. Poudarjali smo, kako škandalozne so naše plače, poudarjali smo, da je naš avanzma še škandaloznejši.

Ako se hoče nervozno osebo ozdraviti, je treba zgodaj pričeti z zdravljenjem. V lažjih slučajih pomaga uspešno pravočasno odnehanje poklicnega dela, prikladna higijena duha, urejeno raztresenje potom potovanja, skrb za zadosten počitek, torej pravilna ureditev dneva v delo in počitek. Zraven nekake zdražljivosti in občutkov utrujenosti ima navadno bolnik nekako bojazen, da je že resno bolan. Po večkratnem vestnem opazovanju in preiskovanju dokaže zdravnik, da nima bolnikova bojazen nobene podlage.

Za vse živčne bolnike, posebno one v zdraviliščih, je treba skrbeti, da se pečajo s primernim delom, ki naj odgovarja izobraženosti vsakega posameznika in njegovi individualni moči, ker s tem odpade prvič premišljevanje, nezadovoljnost ne razburja več v taki meri in možnost je dana, da se lahko dovaja možganom nove vtiske. Tej strani zdravljenja se je odkazalo v novjšem času celo v kirurgičnih in internih bolnišnicah z vso pravico ono pazljivost, ki ji edino pristaja.

Še nečesa ne sme pozabiti zdravnik za živčne bolezni. Bolnik mora pravočasno zvedeti, da je resna prikazen, ako se njegovo stanje izpreminja, da je njegovo stanje zdaj dobro, zdaj slabeje, zdaj zopet boljše, zdaj pa zopet slabo. Zdravljenje takih bolnikov ni nikdar hipno, ono zahteva mnogo potrpežljivosti tako od strani zdravnika kakor od strani bolnika. —a—

In kako težko pričakujejo oni tovariši, oziroma tovarišice novega leta, ko objavi naš visoki c. kr. dež. šol. svet naš avanzma. A bridkost objame tega in onega, ko vidi, da je zaostal ravno za pet mož v nižjem razredu. Mož je oškodovan za 200 kron. A ni samo on oškodovan za 200 kron, temveč oškodovani so pred njim še štirje kolegi vsak za 200 kron, skupno tedaj v enem razredu kolegov po 200 kron, kar da 1000 kron škode. In to škodo občutijo kolegi v II., III. in IV. razredu. Učiteljski stan je tedaj oškodovan v enem letu za celih 3000 kron.

Ti kolegi provzročajo še drugo škodo svojim aktivnim tovarišem. Vsi ti, nad postavno dobo službujoči tovariši so obenem voditelji večrazrednic. Petero tovarišev je tedaj oškodovanih za dotično voditeljsko upraviteljstvo in za*prosto stanovanje. Ako računamo upraviteljstvo povprečno po 150 kron in stanarino po 200 kron, je vsakoletna škoda, ki jo trpi učiteljski stan pri teh dveh točkah, 1750 kron, skupno s plačami 4750 kron.

Ko se je izvršila regulacija uradniških plač, je država izdala pri tej regulaciji točko, da mora isti uradnik, ki doseže — ako se še prav spominjamo — 65 starostno leto v pokoj. To zahtevo so stavili poštni uslužbenci v svojih zahtevah v peticiji za izboljšanje svojega gmotnega stanja.

Nekaj enakega namerava menda uvesti c. kr. vojno ministrstvo pri bodoči regulaciji častniških plač.

Z ozirom na naša izvajanja, posebno pa še z ozirom na naš naravnost škandalozni gmotni položaj, svetujemo prav prijateljsko vsem kolegom in kolegijam, ki so dosegli, oziroma ki dosežejo zakonito predpisano službeno dobo, da uložetako prošnjo za pokojnino.

Ako jim je pa učiteljski stan tako pri srečju, naj se posvete kot vpokojence tej službi. Deželni šolski svet jih bo rad sprejel, a imeli bodo zavest, da so postopali resnično kolegijalno.

Eden v imenu petnajsterih.

Slovensko vseučilišče v Ljubljani.

Predlog poslanca Ivana Hribarja in tovarišev.

Slovenski narod dela, posluhuje se ustavno mu zajamčene pravice, na ustanovitev vseučilišča, da ne bodo akademičnim študijam posvečujoči se Slovenci prisiljeni obiskovati tuja vseučilišča. Zahtevanje, naj se ustanovi lastno slovensko vseučilišče, zadobiva na intenziteti zlasti od tistega časa, kar so se na vseučiliščih na Dunaju in v Gradcu, na kateri so slovenski visokošolci v prvi vrsti nakazani, tako poostrele razmere, da Slovenci na teh vseučiliščih niso več ravnopravni akademiki, marveč se jih smatra za goste, ki se jih samo trpi in ki niti varstva akademičnih oblastev niso deležni. Dokazano je celo, da gotovi profesorji nemške narodnosti niti pri izkušnjah ne ravnaajo s slovenskimi dijaki paritetiško.

Bil bi greh na narodni eksistenci, če bi se slovenski narod živo ne zavzemal za usodo svojih sinov, ki so se posvetili višjim študijam, in iz tega vzroka je umljivo, da so Slovenci spričo takih razmer v skrbeh za svoje sinove, ki študirajo na tujih univerzah, in da zahtevajo ne le ravnopravnosti z visokošolci drugih narodnosti, marveč tudi da profesorji z njimi enako ravnaajo, kakor z drugimi dijaki.

Evidentno je, da se to ne da v današnjih razmerah, ko narodni predsodki vse bolj omejujejo čuvstvo pravičnosti, drugače doseči, kakor z lastnim vseučiliščem.

Jasno je, da bi bila ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani, na katerem bi se moglo nekaj predmetov poučevati v hrvaškem jeziku, tudi z občedržavnega stališča največjega pomena, ker so južne kronovine monarhije nujno potrebne močne vzpodbude za dušni in kulturni razvoj njih prebivalstva, kakršno vzpodbudo more dajati le vseučilišče.

Pri presojanju te zadeve je tudi upoštevati, da sta vseučilišči na Dunaju in v Gradcu nujno potrebni razbremenjenja, ki se da doseči le potom odhoda večjega števila obiskovalcev, saj se bo končno moralo tržišče pouka tudi pri nas iz učilnic prenesti v institute in v seminarje.

Z ozirom na te okoliščine je postala ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani nujna in neodložljiva državna potreba, ki naj se uresniči v etapah tako, da se najprej otvori juridična fakulteta, za katero so potrebne učne moči že na razpolaganje. V to svrhu naj se pravočasno začne s stavbo potrebnega poslopja, kar se tem lažje zgodi, ker sta se dežela Kranjska in deželno stolno mesto Ljubljana zavezali prispevati k stavbnim stroškom 600.000 K.

Podpisanci predlagajo torej: Visoka zbornica izvoli skleniti:

1. Vlada se pozivlja, naj zakonodajnim potom zagotovi ustanovitev vseučilišča s slovenskim učnim jezikom v Ljubljani in naj vse priprave tako pospeši, da se bo mogla juridična fakulteta že leta 1909. otvoriti;

2. V formalnem oziru naj se odkaže ta predlog vseučiliškemu odseku, ki naj se izvoli in ki naj ima 36 članov.

Na Dunaju, 12. julija 1907.

Iv. Hribar, Al. Štrekelj, Prodan, Spinčič, dr. Rybář, Ježovnik, Ruebenbauer, Bjeladinović, Mandić, Ing. Neumann, F. Ivanišević, Udržal, dr. Tresić, Reichstädter, Roblek, Vuković, dr. Laginja, dr. Bulia, Raimondo Scabar, V. Pittoni, Cehlinskyj, dr. Baczynskyj, Fon, S. Wityk, dr. Malachowski, Krempa, Moraczewski, dr. Wojcik, Stapinski, Lukaszewicz, Pihuliak, dr. Ochrimovicz, dr. K. Trylowskyj, dr. Evgen Lewickij, dr. Kolessa, E. Breiter, dr. Stachura, dr. Okuniewski, dr. Kost' Lewytzkyj, Ostapczuk, Romanczuk, G. Oliva, Ivčević, J. Biankini, Perić, dr. Ploj, Bukvaj, Jos. Kotlár, Jachowicz, Jos. Švejk, Remeš, dr. Soukup, Aust, Binovec, Habermann, Pospíšil, Jaroš, Modráček, Svěčený Ant., Hudec (Praga), dr. Winter, H. Klička, Diamand, Folber, Bojko, Jan Siwula, Staniszewski, Maštalka, Kramář, dr. Hočevár, Craglo, Mleczo, dr. Hajn, Sredniawski, R. Bergmann, Antonín Zázvorka, Kalina, Špaček, Fiedler, M. Zemlička, Fresl, dr. Kaftan, dr. Baxa, Baljak, Klofáč, Hráský, Nemeš, Hybeš, Tomášek, Hornof, Cingr, Silvio Paguini, Avg. Avancini, dr. Sláma, dr. O. Pražák, H. Srdínko, A. Padůch, Harnek, Wassilkó, Hubka.

Duh časa.

IV.

Pravično in katoliško delo bi bilo, ko bi „Slovenec“ in „Domoljub“ ponatisnila naše članke „Krivoverski klerikalizem, učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva!“ S tem namenom smo tudi mi pisali one članke, da bi naše, od klerikalizma zavedeno ljudstvo videlo resnico, a naše klerikalno časopisje ni storilo tega, ni v javnosti hotelo pobijati naših dokazov, ni se upalo niti z besedico ovreči, kar smo dokazali in pisali. Geslo našega klerikalizma je, z molčanjem ubiti nasprotnika, ako govori in trdi resnico; ljudstvo ne sme vedeti ničesar o tem, ker bi bila

potem velika nevarnost, zlasti o času volitev, da bi ne bilo več slepo pokorno. S tem je klerikalizem pokazal očitno, da stoji na trhlenih nogah, da se boji resnice kakor vrag križa. Namesto protidokazov v javnosti beremo v 19. št. „Domoljuba“ sledeče: Grda hinavščina liberalnih učiteljev. — V zadnji številki „Učit. Tovarisa“ se jezi nek liberalni učitelj nad pisavo naših časopisov sedaj v volilnem času. Pravijo, da so naši časopisi podivjali. Liberalna gospoda vendar prebira prav marljivo „Slov. Narod“, ki je najbolj ostudno pisan, in ne najde besede, da bi obsodila to skrajno podlo in sirovo pisavo. V vseh naših listih eelega sveta ne najdete toliko psolv, kot v eni sami številki „Naroda“. Liberalce primite za učesa radi njih ostudnega pisarjenja poleg teh pa še sebe. Saj ravno „Učit. Tovarisa“ v tem oziru tekmuje zadnji čas z „Narodom“. Dokler nimate grajalne besede za „Slov. Narod“, toliko časa nimate pravice kritikovati in obsojati katoliško (!?) časopisje.

In s tem je končal naš klerikalizem polemiko o teh člankih, ki so bili naravnost uničujoči za njegovo časopisje in stranko. Ni si upal omeniti niti glavnih misli člankov, pač pa je po stari navadi vse tako zasukal, da je sramotil učiteljstvo v očeh nevednega in v tem oziru nepoučenega preprostega ljudstva. Poleg tega se dela nevednega in neumnega, kakor bi mi vse odobraval, kar piše „Narod“, češ s tem učiteljstvo najbolj osramotimo in ponižamo pred ljudstvom. Namen posvečuje sredstva, to je bilo, je in ostane glavno geslo našega klerikalizma; s političnimi banditi je vsaka poštena, odkrita in resnična polemika nemogoča. In ta izvržek človeštva se drzne še trditi, da je to katoliško časopisje, kakor bi mi ne vedeli, kaj je katoliško in kaj klerikalno? Ti ljudje so slepi, gluhi in otrplega srca za vsako pošteno kritiko in obsodbo. Sodimo po naši veri. Kogar Bog zavrže, ga zaslepi. Zaslepljenost je torej duh časa našega klerikalizma. Uči sicer naše verske resnice prav lepo, deluje pa ravno nasprotno, ker je zaslepljen in od Boga zavržen.

Kdo pa je kriv, da „Narod“ večkrat udriha po klerikalizmu brez pardona? Kdo drugi kot klerikalizem sam, ki se poslužuje vere in drugih pripomočkov za dosego svojega sebičnega namena! Klerikalizem naj živi, piše, dela in vodi naše ljudstvo v duhu vere, ki jo sam tako lepo uči, potem bodo kmalu nehali napadi, psolve in ostudno pisanje. Ako je klerikalizem resnično zastopnik vere, naj pokaže to v dejanju, z ljubeznijo, potrpežljivostjo, stvarno, resnično, z dobrim namenom in v verskem duhu naj piše, dela in nastopa v javnosti, potem bo kmalu mir, drugače pa nikdar, ker se dosedanjemu krivoverskemu terorizmu ne moremo in ne smemo vdati nikdar.

Duh časa torej zahteva, da nam pokaže pot k spravi, dostojni polemiki in pot k skupnemu delu za narodni blagor v prvi vrsti naš klerikalizem, ki je sedaj nespravljiv, bojevit, sovražen in na krivoverski poti. Ako tega ne stori, ne sme se nikdar več imenovati katoliška stranka, katoliško časopisje in katoliško vodstvo našega ljudstva, marveč krivoverska sekta, politična stranka zavodnikov in glasilov političnih banditov. On se bo zgražal nad nami, ker mu povemo resnico v obraz, tako se navadno zgraža nad drugimi, a svojih grozodejstev ne vidi, ker je udarjen s slepoto. Ako je vse vesoljno katoliško časopisje podobno našemu klerikalnemu časopisju, kar jako dvomimo, potem ni čudo, da ima toliko nasprotnikov. Vsako kraljestvo, ki deluje zoper sebe, bo razdejano. Naš klerikalizem deluje zoper temeljne nauke, ki jih sam uči, zato to delo ne more biti Bogu nikakor všeč, klerikalni namen ne more imeti zaradi tega obstanka, ker nadvlada nad narodi ni dana od Boga, marveč je to delo klerikalizma, ki ni nikjer prišlo do stalnega obstanka in — tudi pri nas ne bo!

(Dalje)